

W mieście tym urodziła się 15.kwietnia 1911 Anastazja Antonkiewicz, primo voto Zdziarska, secundo voto Pokorzyńska.

Najstarsze ślady pobytu grup ludzkich nad Mleczną pochodzą z końca starszej epoki kamienia (ok. 10 000 lat p.n.e.). Są to pozostałości pracowni obróbki krzemienia. W granicach Radomia archeolodzy odkryli ponad sto miejsc, w których dawni mieszkańcy zostawili dowody swojej działalności: resztki naczyń, narzędzia, broń, ozdoby, rozwaliska osiedli i cmentarzy. Pochodzą one z młodszej epoki kamienia, epoki brązu i początków epoki żelaza.

O Radomiu i jego historii możemy mówić dopiero od okresu wczesnośredniowiecznego. W VIII-IX w. w dolinie rzeki Mlecznej istnieje osada typu wiejskiego. W drugiej połowie X w. powstaje gród warowny z dwoma pierścieniami wałów i fosą. Z czasem pełni on rolę grodu kasztelańskiego. Pierwsza wzmianka pisana o Radomiu znajduje się w bulli papieża Hadriana IV z 1155 roku. Nazwę „Radom” wywodzi się na ogół od imienia Radomir lub plemienia Radomierzan.

W XIII w. na rozległym cyplu wyżynnym rozwija się tzw. osada targowa z kościołem p.w. św. Wacława. Przypuszczalnie w tym okresie Starostwo Radom otrzymuje miejskie prawo średzkie.

Okres rozwoju i zmian przynosi wiek XIV. Powstanie Nowego Radomia wiąże się z osobą Kazimierza Wielkiego i jego dążeniami do umocnienia roli miast. Nowe Miasto, które otrzymało prawo magdeburskie w 1364 r., zbudowane zostało według zasad obowiązujących w średniowieczu. Wzniesiono mury miejskie z basztami obronnymi, trzy bramy wjazdowe, ratusz, kościół i zamek. Miasto miało samorząd i miejscowy sąd.

W okresie panowania Jagiellonów następuje rozkwit miasta. Z XV i XVI w. pochodzi większość przywilejów nadawanych miastu. Powstają cechy rzemieślnicze: tkaczy, garbarzy, kuśnierzy i inne. Dzięki dogodnemu położeniu na skrzyżowaniu dróg następuje rozwój handlu i usług.

Radom i jego zamek są miejscem częstych wizyt królewskich, zjazdów sejmów i spotkań wagi państwowej.

W 1401 r. następuje tu podpisanie pierwszego aktu unii Polski z Litwą, zwanej „unią radomsko - wileńską”. W latach 1481-82 mieszka w Radomiu Kazimierz, syn Kazimierza Jagiellończyka, pełniąc rolę namiestnika państwa. W 1505 r. uchwalono tu konstytucję „nihil novi” oraz zbiór praw polskich, tzw. statuty Jana Łaskiego. W 1613 r. Radom stał się siedzibą Koronnego Trybunału Skarbowego.

Wiek XVII to niekorzystny czas dla miasta. Radom nawiedza „morowa zaraza”. W okresie „potopu” Szwedzi palą miasto i zamek. W wyniku działań wojennych pozostaje tylko 37 domów i ok. 375 mieszkańców.

Z późniejszych wydarzeń historycznych odnotować należy Konfederację Radomską z 1767 r., zawiązaną „pod łaską” księcia Karola Stanisława Radziwiłła. Epidemie, wielki pożar oraz przemarsze wojsk własnych i obcych doprowadzają Radom do upadku.

W okresie zaborów Radom znajduje się pod panowaniem austriackim, potem rosyjskim. Nadal pełni istotne i ważne role administracyjne, będąc kolejno stolicą Cyркуlu Galicji Zachodniej, stolicą departamentu Księstwa Warszawskiego, stolicą województwa sandomierskiego Królestwa Polskiego, stolicą guberni radomskiej.

W oparciu o rozwój przemysłu skórzanego, metalowego i rolno - spożywczego następuje stopniowa rozbudowa miasta. Pojawia się droga bita do Warszawy i połączenie kolejowe Dęblin - Radom - Dąbrowa Górnicza, a także oświetlenie elektryczne.

Jednocześnie mieszkańcy biorą udział w powstaniach, w wystąpieniach niepodległościowych i rewolucyjnych, w walkach o polską szkołę (1904-1908).

Pamiętne wydarzenia tamtej epoki związane są z udziałem pułkownika Dionizego Czachowskiego w powstaniu styczniowym, śmiercią ucznia - zamachowca Stanisława Wernera w 1906 r., cywilną odwagą pedagoga Prospera Jarzyńskiego, dyrektora pierwszej polskiej szkoły.

Po I wojnie światowej i odzyskaniu niepodległości w 1918 roku następuje zdecydowane przyspieszenie rozwoju miasta. Radom znalazł się w Centralnym Okręgu Przemysłowym. Dzięki temu usytuowano tutaj najnowocześniejszą w Polsce Państwową Wytwórnę Broni, a dla jej pracowników wybudowano osiedle Planty.

Powstały zakłady telefoniczne współpracujące ze szwedzkim „Ericssonem”, fabryki drzewne, fabryka tytoniowa. Wybudowano wodociągi, kanalizację, urządzenia gazyfikacyjne oraz lotnisko. Odnotować należy rozwój kultury: teatru, kin, domów kultury, muzeum, bibliotek i czasopiśmiennictwa. Wygrana PPS w wyborach samorządowych wywiera określony wpływ na organizowane akcje socjalne, opiekę nad dziećmi, budownictwo robotnicze.

W okresie okupacji niemieckiej podczas II wojny światowej utworzony został dystrykt radomski. Lata 1939 - 1945 to czas terroru okupantów, egzekucji na Firleju, zesań do obozów, eksterminacji Żydów radomskich. Jednocześnie mieszkańcy organizują ruch oporu, działając w oddziałach partyzanckich, prowadząc akcje dywersyjne i tajne nauczanie.

Wyzwolenie spod okupacji niemieckiej nastąpiło 16 stycznia 1945 r. Miasto nie zostało zniszczone. W latach powojennych następuje dynamiczna rozbudowa przemysłu i urbanizacja terenów podmiejskich dzięki powstającym nowym osiedlom mieszkaniowym, zwiększa się liczba ludności. Godne odnotowania są osiągnięcia w zakresie kultury: tendencje rozwojowe teatru, muzeum, biblioteki, domów kultury. W ostatnich latach wszystkie te dokonania znajdują swoją pełną kontynuację.

W latach 1975 - 1998 Radom pełnił funkcję stolicy województwa. Z tym okresem wiąże się powstanie w 1978 roku Teatru Powszechnego im. Jana Kochanowskiego, utworzenie w 1996 roku Politechniki Radomskiej w miejsce Wyższej Szkoły Inżynierskiej oraz powstanie w 1992 roku Diecezji Radomskiej. W 1999 roku Radom został włączony do województwa mazowieckiego.

Znamienne wydarzenia z ostatnich lat historii miasta związane są z protestem robotniczym 1976 roku oraz wizytą papieża Jana Pawła II w 1991 roku.

Tekst: Wojciech Twardowski, archeolog, wieloletni pracownik Muzeum im. Jacka

Radom

Wpisany przez Zofia Gramza
poniedziałek, 01 grudnia 2008 16:30 -

Malczewskiego